

нака за књижење. Књижење неког права може се дозволити само ако поред правног посла има још и дозвола за упис. Без те дозволе књижење се не може дозволити, макар да је доказан правни посао... По начелу формалне истине земљишна књига се не упушта чак ни у испитивање материјалне истине, на пр. о материјалној ваљаности правног посла, већ је то остављено парничном суду... Странкама је дата могућност да сваки материјално неваљани упис парничним путем оспоре... По свему томе, каже, се у закључку Комисије, земљишна књига је само књиговодствена установа тј. регистратура права, која не мора бити у саставу суда."

По досадашњим прописима земљишну књигу воде земљишнокњижни службеници — неправници. Они врше под својом одговорношћу све послове земљишне књиге осим решавања предмета. Међу овим пословима има и тако деликатних да они често надмашују деликатност решавања. Тако на пример лустрирање тј. истраживање и правна оцена књижног стања и упоређење овога са датим актом. Има и таквих радња које траже посебну вештину која се може стећи само дугом праксом. Од свих послова судијама припада само решење аката, на бази ових луструма, али и ово у пракси врше земљишнокњижни службеници само без пуне одговорности и слободе.

Стварна надлежност средњих судова је толико проширена да готово попутно одговара стварној надлежности предатног средњег и окружног као првостепеног суда. Осим тога надлежност се све више проширује новим задацима народног судства тако, да се озбиљно поставља питање растерећења судске организације од свих послова који по својој природи нису чисто судски а могу се одвојити. Стога за одвајање земљишне књиге од суда не само да нема никаквих приговора већ је оно нужно у циљу растерећења и бољег функционисања народног судства.

Земљишна књига се одликује својим принципом јавности. Имовинска права на непокретнинама морају бити јавна и увид у погледу ових свакоме лак и приступачан у свако доба. Данас, у доба облигатног вођења књига код свих па и најмањих приватних предузећа и у доба народне и планске привреде, земљишна књига добива још већи значај као централна и јавна књига ових права за село или град у којима ће свако, било држава, задруга, предузеће ил. приватна особа, уписати своја права у своме и општем интересу.

Због тога и због свих ових последица рђавог система и поступка, о чему смо говорили, земљишну књигу и катастар треба што пре преуредити.

Питање оснивања нових књига и обнављање уништених је сасвим одвојено питање.

О називима на картама

геод. мајор Ростислав Тјабин

Као што је познато за сваку се карту израђује оригинал, у који треба унети све што треба да буде на готовој карти. Оригинал се саставља на основу картографског материјала, који може бити само графички или графички и литературни. Пре него што се приступи састављању оригинала картограф треба да реши неколико основних питања.

То су: избор пројекције у којој ће се радити карта,

срачунавање рамова секција,

пренос фиксних тачака,

прикупљање и процена картографског материјала и питање правилне попуњености карте.

У овом чланку не намеравам да говорим о свима горе наведеним важним питањима картографије, него ћу се задржати само на питању попуњености карте.

Под питањем попуњености карте треба разумети степен оптерећења карте свима њеним елементима.

А елементи карте су — називи, насељена места, саобраћајна и хидрографска мрежа, рељеф и шуме.

Ми често чујемо, да је нека карта „претрпана“, „празна“, „нечитка“ — све ове примедбе долазе због погрешног решења питања попуњености карте.

Као што се приликом пројектовања сваке зграде води строги статички прорачун за темељ, зидове, кровну конструкцију и срачунава се тако звано нормално оптерећење, тако исто и за карту, ако се жели да она буде јасна и читљива, — треба одредити њено нормално оптерећење, т. ј. колико карта у datoј размери може поднети од својих елемената.

Главни елемент који утиче на попуњеност карте јесу називи. Задатак при одређивању попуњености карте називима састоји се у томе: да се изабере толики број

назива и таква величина слова да карта при томе изгуби минимум од приказаних објеката а да се ипак унесу сви неопходни, али не и сувишни називи насеља и других објеката, који су предвиђени за испуњавање циља којем је карта намењена.

Како се дакле може одредити потребна количина назива и какве димензије слова ће бити најбоље?

Да би тај проблем разјаснили ми ћемо детаљније да испитамо суштину назива на картама.

При првом погледу на сваку карту нашу пашњу привуку називи, они стварају први утисак и прво мишљење о карти и веома се често вредност карте процењује од читалаца само по називима.

Узалуд сав уложени велики труд на тачно приказивање насељених места, путева, река, рељефа — ако називи нису у реду!

Дакле већ и због тога што називи стварају први утисак и прво мишљење о карти, картограф мора повести рачуна о свима детаљима који стварају проблем назива на картама.

Ако узмемо једну секцију размере 1:100.000, коју сматрамо да је нормално попуњена називима, и ако срачунамо површину коју заузимају називи на целој секцији — видећемо, да та површина износи 9 до 10% целокупне површине секције. Ово нам даје опет један важан податак: ако ће се, на пример, цела карта састојати од 10 секција, онда једна цела секција отпада на саме називе.

Ако се заинтересујемо за то: како се мења број назива на секцијама у вези са променом размере и ако за базу узмемо једну секцију размере 1:25.000, то ћемо добити ову таблицу:

Размера	Број назива на свакој секцији у процентима:
1:25.000	100
1:50.000	70
1:100.000	53
1:200.000	10
1:500.000	6

Из ове таблице видимо, да на пример број назива на секцији 1:100.000 свега је два пута мањи од броја назива на секцији 1:25.000 и ако је површина земљишта, које је приказано на секцији 1:100.000, 16 пута већа од површине земљишта на секцији 1:25.000. Како треба то да објаснимо?

Објашњење овоме можемо наћи ако измеримо средњу величину слова на секцијама различитих размера и испишемо те вредности у виду таблице:

Размера	Средња величина слова у милиметрима:
1:25.000	3,57
1:50.000	2,78
1:100.000	1,54

Како видимо компензација већег броја назива на картама ситнијих размера иде на рачун величине слова.

А ово је из разлога што су карте 1:25.000 и 1:50.000 теренске, које се употребљавају при свакојаким осветљењу и називи којих морају бити већих димензија него на једној кабинетској карти (као што су карте почев од 1:100.000 и ситнијих размера), које имамо могућности да читамо под повољнијим условима, те према томе и средња величина слова на картама, на пример, 1:100.000 може бити два пута мања него на картама 1:25.000.

Шта се ипак конкретно тражи од назива на картама у модерној картографији?

Ево четири услова — називи треба да буду:

- 1) лако читљиви, 2) компактни, т. ј. да су економични у заузимању простора,
- 3) лепи и 4) да одговарају условима за фото-репродукцију.

Нарочито су важна два прва услова, т. ј. читљивост и компактност. Читалац мора читати називе брзо, без грешака и без нарочитог напрезања. Из овог произлази, да картографска слова морају бити проста по форми, читка и да се јасно разликују једно од другог.

Када већ говоримо о картографским словима наведимо разлику између читања књиге и карте.

Речи у књизи у огромној већини су све познате и читају се брзо, по смислу; речи на карти већином су непознате и за верно и брзо читање, овде је важно свако слово. Према томе књига може бити штампана којом било врстом слова, карта пак тражи нарочито тако звана картографска слова.

Компактност (економичност) слова даје нам могућност, да ставимо више назива у карту, а ако тих назива нема, — даје нам могућност да више истакнемо главни садржај карте.

Што се тиче услова лепоте, и тај услов је важан с тога, што лепота слова ствара утисак о спољнем изгледу карте.

Услов за фоторепродукцију тражи избегавање веома танких линија и да се елементи слова не смеју укрштати под оштрим угловима, јер у противном приликом репродукције на тим пресецима се стварају мрљице.

Постоји много начина за искоришћавање облика и величине слова са циљем, да се изрази овај или онај значај насељеног места или другог којег објекта на терену.

На нашим старим картама 1:25.000, 1:50.000 и 1:100.000 курсив је био примењен за село, засеоке, колибе, реке и потоке, блок — за различиту теренску културу и ронд — за орографију. Наш читалац се научио на те облике слова и у томе се створила једна традиција.

Међутим ако разгледамо стране карте, које су издате у току задњих 10 година пред рат видећемо: да је курсив за исписивање насељених места готово ишчезао, села су на тим картама исписана блоком, а курсив се задржао само на малим рекама и потоцима.

Тако исто и на нашој карти 1:200.000 села су већ исписана блоком.

У последње време прихваћено је да се административни значај насељеног места или број становника у њему изражава величином или цртежом слова.

При томе не влада међу картографима једнодушност о поступку како треба да се то ради. Једни тврде да врстом слова треба показати само број становника у насељеним местима, док се административни значај насеља треба да прикаже условном ознаком, други се пак придржавају обратног мишљења.

Има картографа који заступају мишљење да административни или други значај насељеног места треба приказивати само размером слова, не мењајући њихов (слова) цртеж.

Већина карата израђена је на основу мишљења да се сви називи насељених места штампају у црној боји, међутим постоји мишљење да се разнобојним називима може постићи то да се места оштрије разликују и да се подвуче значај неких места.

Једно је ипак безусловно тачно: да називи у боји отштампани не у јаким тоновима смањују попуњеност карте.

О величини слова воде се бесконачне препирке. Једни траже оштро издвајање главних насељених места помоћу назива, други сматрају да је боље када се условна ознака насеља штампа неком упадљивом бојом, као што је то на француским топографским картама.

При избору слова неопходно је утврдити њихов цртеж (облик). Овде не може бити сагласности, јер је то ствар укуса.

При утврђивању градације слова по величини треба почети од најмањих, али још читљивих, па постепено ићи ка све крупнијим, за објекте већег значаја.

Може да се наведе још низ узрока од којих зависи степен попуњености карте називима. Али се и из наведеног може закључити, да се одређивању попуњености карте називима мора посветити најозбиљнија пажња.

Непажљив поступак у том погледу повлачи за собом тешке последице за карту — теренски облици уступају своје главно место називима, а карта се претвара у новине.

Не треба заборавити, да сем назива насељених места на карту долазе још називи река, језера, планина и других објеката. Ови називи, и ако не чине велики проценат од опште количине назива, имају значај, јер се они исписују доста великим словима.

За утврђивање количине назива на једној секцији у много случајева је корисно, ако се загледају добри обрасци издатих карата; треба срачунати број назива на јединицу површине и о томе онда повести рачуна при одређивању попуњености карте.

У сваком случају треба избегавати двојне називе насељених места или других теренских објеката.

Као што се види утврђивање нормалне попуњености карте називима врло је тежак задатак. Готових и општих рецелата овде не може да се пружи. Степен попуњености карте називима неопходно је утврдити редакцијским планом. Али називи задају бриге картографу не само у погледу потпуности карте, него они имају у себи још досла компликованих ствари.

Например: најделикатније питање картографије је питање верности назива. Приликом састављања карте једна од најосновних дужности картографа то је контрола назива узетих из картографског материјала.

Али сваком који је икада састављао или редиговао коју било карту разумљиве су те огромне потешкоће са којима се он бори, ако жели да установи верност назива којег било споредног гребена, мале речице или потока.

Тешкоће су скоро несавладљиве а картографија ту не може помоћи ништа.

Питање верности назива нарочито је компликовано код држава у којима становништво није етнички једнородно. Тај случај је и код нас у неким крајевима.

Код нас на пример на више места помешано је становништво српско, румунско, албанско, бугарско, македонско и т. д.

У пределима са овако мешаним становништвом за поједине теренске објекте постоје српски називи, а постоје и мањински, и како топограф тако и картограф увек су несигурни: који назив треба да уђе у карту, јер се често и српски живаљ служи мањинским именом за обележавање неког објекта.

Још са називима насељених места некако иде, — свако село има свој званичан назив, међутим орографски називи а нарочито споредних планина, гребена и долина исписани на нашим картама често код читалаца изазивају примедбе.

Од огромне користи у том погледу су дела д-ра Јована Цвијића, али та дела не обухватају све покрајине наше државе, а затим, то ипак није географски речник.

Како видимо ово питање стоји код нас још отворено.

Проблем важности назива на картама актуелан је и код многих других држава.

Американци су га решили на тај начин, што су још 1892 г. одредили једну државну комисију, којој је стављена у дужност израда и издавање речника географских назива за целу државу. Комисија до 1937 г. још није била завршила своју мисију.

И у Совјетском Савезу после Октобарске револуције образована је државна комисија за издање једног таквог речника.

У проблем назива спада такође и питање начина исписивања страних назива (транскрипција), када издајемо карту стране територије.

У главном има три начина за решење тог питања. Најпростији начин за исписивање страних назива — писати их тако како се они пишу на језику тога народа. Овај начин исписивања препоручује и Међународно географско друштво.

Исписивањем на овај начин постиже се то да читалац увек може верно преписати назив са карте, може на пример адресирати писмо, али у више случајева услед незнања језика у немогућности је да га верно прочита и изговори. Да би се донекле изашло у сусрет читаоцу у том погледу препоручљиво је са стране (на оквиру) карте давати изговор (фонетику) сваког страног слова.

Други начин исписивања страних назива је тако звано фонетско писање — писати их тако како се они изговарају на службеном језику државе за коју се карта штампа.

Овим се начином постиже то да читалац може приближно верно изговорити прочитани назив, јер идеално веран изговор многих страних речи немогуће је постићи на језику других народа.

На крају се може писати просто замењивањем слова страних алфавита својим словима не обраћајући пажњу на изговор; то је тако звана транслитерација.

Ево неколико примера.

1 начин: Neustadt, Timişora, Bukureşti

2 начин: Нојштадт, Темишвар, Букурешт

3 начин: Неустадт, Тимишиора, Букурешти.

Ма на који од ова три начина решили питање исписивања назива на странијој територији, — сасвим одвојено стоји питање исписивања насеља која су наша али се сада налазе на страним територијама пошто су нам отета на неправедан начин.

Ми свакако имамо право да их исписујемо на нашем језику, јер то су наша насеља која ће раније или касније бити у нашим границама.